

Posudek diplomové práce Petry Kriegelové, *Dorothy L. Sayersová – předchůdkyně postkritické teologie?*, podané na katedře filosofie a religionistiky Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2010, 106 s.

Předložená práce obsahuje úvod, šest hlavních statí, závěr, seznam použité literatury (celkem 29 položek), český a anglický abstrakt. Záměrem práce je uvést a charakterizovat teologicky relevantní část díla významné anglické autorky z první poloviny dvacátého století Dorothy L. Sayersové. Autorka nejprve v úvodu a ve statí nazvané *Theologie Dorothy Sayersové* spisovatelku představuje a zaznamenává hlavní etapy jejího postupného přechodu od detektivního žánru k inovační apologetice křesťanského poselství a v této části také probírá její hlavní eseje vydané v několika edicích. Dále se ve statí nazvané *Divadelní hry* zabývá hlavními divadelními či rozhlasovými dramaty, v nichž je zpracována biblická a teologická látka, a části z nich i cituje. Ve statích *Mysl Tvůrce* a *Kristus kréd* potom zevrubně představuje významné monografie s teologickým motivem či přesahem a v kapitole *Dorothy L. Sayersová a „ženská otázka“* probírá dva spisovatelčiny eseje a další texty či poznámky věnované genderové problematice. Charakteristice a významu spisovatelčiny teologické či teologicky významné produkce se věnuje především v závěrečné statí „*Dorothy Leigh Sayersová – předchůdkyně postkritické teologie?*“, podle níž je nazvána celá práce, a v závěru.

Hodnocení

V celku pokládám práci P. Kriegelové za velmi přínosnou. V češtině podobný pokus o kritické zpracování této části díla D.L. Sayersové neexistuje. Naše autorka se tohoto úkolu zhostila s velkým přehledem a s velkou sečtělostí v primární i sekundární literatuře ve všech hlavních sledovaných žánrech. Protože jí jde nejen o postižení spisovatelčina záměru či ambicí, ale i o prokázání trvajících významu právě této části její tvorby, porovnává ji s některými polohami toho směru v současné především anglosaské teologii, který pokládá za zvláště slibný, pokud jde o překonání krize, s níž se teologické myšlení již delší dobu potýká, a tím je tzv. postkritická teologie. I to je pokus, který si zaslouží uznání. Také po formální stránce se jedná o dílo zdařilé, text je čtivý a gramatické prohřešky jsou jen nepatrné.

Je tu samozřejmě i řada věcí, které lze autorce vytknout. Nejprve co se týče formální stránky práce. Pokud jde o její strukturu, soudím, že *Eseje* si zasloužily samostatnou stať, nejen oddíl, a že úvod a stať o spisovatelčině teologii mohly tvořit jeden celek nebo být rozděleny tak, aby nedocházelo k nápadnému opakování. Ze statě o teologii je totiž patrné, že byla napsána dříve než úvod. Třeba poznámka o výslovnosti autorčina jména (10, p.1) jakož i některé další biografické a bibliografické poznámky patřily už do úvodu. Takto je to všechno poněkud chaotické. V úvodu jsou navíc stručně vylíčeny obsahy děl, k nimž se autorka vrací v samostatných kapitolách. Proč? Chtělo to trochu větší řád. Také mám za to, že jednou uvedené překlady názvů děl do češtiny už nebylo třeba dál opakovat, zvláště když nad některými lze mít otazníky. Např. překlad „*Ďábel zaplatí*“ postrádá víceznačnost, kterou Sayersová zřejmě zamýšlela názvem své hry *The Devil to Pay* zachovat. Také „*Tvůrce*“ (namísto „*tvůrce*“) v českém překladu spisu *The Mind of the Maker*, je zjednoznačnění, které Sayersová svým názvem asi nesledovala. Je pak zcela mimo moji představivost, proč esej *The Human-Not-Quite-Human* nazývá autorka v češtině „*Člověk – nejen jako člověk*“: Jako překlad je to zcela nemožné a neodpovídá to ani obsahu. Ve své „*charakteristické ukázce*“ ze hry *Royal Progress* se autorka nechala zřejmě svést tím, že v evangeliu jde o naplnění proroctví proroka Zachariáše, a místo o domluvě Bárucha se Zimrim (*The Man Born to be King*, 213) mluví o domluvě „*se Zachariášem*“ (37, p. 84). Přechylovat jméno Sayers na Sayersová a nečinit tak v případech jiných autorek (McFague, Soscice, Murphy) a vice versa (Sayers a Underhillová), je podle mne nedůslednost nebo nedbalost. Některé pasáže jsou trochu nejasné. Na s. 6 dochází omylem k opakování věty „*Bylo natolik nové...*“, přitom v této větě bylo kvůli srozumitelnosti celého souvětí záhodno zopakovat, že „*se premiéra*

hrála bez tohoto dialogu“. Nejasné nebo nešikovné je vyjádření, že „poslední motiv tvorby“ D.L.S. je „morálnost těchto knih“ (6). Jediné místo, kde autorka připojuje v závorce anglický výraz, „vocation in work“ (12), je matoucí: Působí to, jako by to měl být podklad slov „Boží odraz v sobě“. Odlišit správné čtení christologické formulace nicejsko-caříhradského kréda od chybného se autorce moc nepodařilo ani za cenu prohrěšku proti češtině (21). Formulace „celek není jen součástí jednotlivých částí“ na str. 85 je zřejmě nechtěná, to co pak následuje v závorce, je ovšem nesrozumitelné zcela. Na s. 95 (pozn.261) je až ze souvislosti jasné, že autorkou „odpovědi jedné ze čtenářek“ je Sayersová, nikoliv ona čtenářka. Na s. 101 se naprosto nezdařila formulace v závorce – není jasné, kdo je tu subjektem. Dílem nepozornosti je jistě i „the God“ v anglickém abstraktu (106).

Některé otazníky jsou i obsahového rázu: Mám dojem, že na trochu řečnickou otázku o významu *detektivek* pro teologii (si) autorka vlastně neodpovídá: „schopnost tvořit“, resp. „literární tvorba“ je příliš obecný údaj (5). Nechápu dost dobře tvrzení, že ze Sayersové se stala apologetka křesťanství „nedobrovolně“ (9). Nejasná je i glosa o (metafyzické? logické?) „chybě“ ve spisu *The Mind of the Maker* (50, p.118).

Mám i několik zásadních připomínek k obsahu:

Hned v úvodu měla autorka stručně vysvětlit, co je to „postkritická teologie“. Ne každý zná doc. Vokouna a jeho texty. Je povinností autora tak ambiciózní teze, jakou představuje – byť s otazníkem – název práce, „problematiku“ čtenářům aspoň stručně nastínit. Je také škoda, že autorka Barthův překlad dvou spisovatelčiných esejů a jeho korespondenci s ní pouze zmiňuje a víc se tomu nevěnuje. Ač se jednalo jen o výměnu jednoho dopisu, Barthovy kritické poznámky (netýkají se jen esejů, ale např. i hry *The Devil to Pay*) i spisovatelčiny reakce na ně jsou teologicky zajímavé. Není mi moc jasné, co v této práci – a zvláště v kontextu důrazů na spisovatelčin zájem o bibličnost a teologickou hodnotu jejích postojů a na její ekumenickou vyváženost či vstřícnost – sleduje autorčina vsuvka o „následném vývoji ekumenických vztahů“, jakož i závěrečné tvrzení (či implikace), že Sayersová plně akceptuje tradici, ve které se kněží stávají pouze muži „po Ježíšově vzoru“ (82n a pozn. 212).

Největší rozpaky budí poslední stať, která je obsahově příliš úzce vázána na vývody autorčina mentora a jím citovaných autorit. Problematika je zajímavá, ale zpracování trochu schematické a ne vždy přesvědčivé. Nezdá se mi také přípustné, aby ve vědecké práci byli zmiňováni a parafrázováni autoři bez uvedení děl, o která se jedná, a citován byl pouze autor, od něhož jsme téma i hodnocení převzali (87). Nejspornější je hledání spojitosti mezi Sayersovou a Lindbeckem. Primát dogmatu u Sayersové pro něco takového sice svědčí, avšak názor, že Lindbeckův kulturně-lingvistický přístup jiné přístupy – vůči nimž se vymezuje (a to je celý smysl jeho argumentace!) – „nevylučuje, ale zahrnuje“, je podle mne neudržitelný. Autorka by jej musela dokázat z Lindbecka, ne ze sekundární literatury. Názor, že obecná náboženská zkušenost se vyjadřuje různými jazyky (naukami), nelze „zahrnout“ do názoru, že teprve partikulární nauka vytváří partikulární náboženskou zkušenost. To, že takto formativní nauka může odpovídat objektivní pravdě, nelze „vyloučit“, ale proto ještě neplatí, že tento nárok je v ní již „zahrnut“.

K samotnému závěru snad jen tolik, že nerozlišování mezi postmodernou a postkriticizmem je ošidné. Tvrzení, že snahou postmoderní doby je „opětovná syntéza a rehabilitace“ (99), je právě tak jednostranné, jako by bylo tvrzení, že touto snahou je „relativizace a dekonstrukce“. Při důrazu na spisovatelčin „konsenzuální ekumenismus“ také zaráží, že autorka neuvádí její přílnutí k pravoslaví, ačkoliv mezi prameny uvádí text, který to dokumentuje (104). Její tezi by to posílilo.

Přes tyto výhrady hodnotím práci P. Kriegelové velmi kladně a doporučuji ji k obhajobě.

Petr Macek
